

Asztrológia

A csillagjóslás sorsa

Melyikönkre *nem* igaz az alábbi jellemzés?

- Igénye van arra, hogy mások szeressék és csodálják, de közben hajlamos az önkritikára is. Bár vannak személyes gyengeségei, általában jól ellensúlyozza azokat. Sok kihasználatlan adottsága van, amit nem fordít az előnyére. Fegyelmezett és magabiztos kívülről, de belül hajlamos aggodalmaskodásra és a bizonytalankodásra. Időnként komoly kételyei vannak, hogy jól döntött, vagy helyesen cselekedett-e. Szüksége van bizonyos mérvű változatosságra és sokszínűségre, és elégedetlenné teszi, ha korlátokkal, akadályokkal kerül szembe. Büszkén független gondolkodónak tartja magát, és nem fogadja el mások állításait megfelelő bizonyíték nélkül. Ugyanakkor nem tartja okos dolognak önmagát túl őszintén megnyitni mások előtt. Időnként extrovertált, barátságos, társasági, máskor introvertált, óvatos és zárkózott. Egyes vágyai igen valószerűtlenek.

Forer-effektus

- 1948-ban Bertram R. Forer pszichológus egy személyiségtesztet adott a diákjainak
 - A teszt „eredményei alapján” jellemezte a személyiségüket
 - Valójában a fenti, horoszkópokból összeollózott szöveget adta mindegyik diáknak
 - A diákok utóbb 0 és 5 közt lepontozták, mennyire jellemző rájuk az értékelés: 4,26
 - A kísérletet többször is elvégezték azóta – az átlag mindig 4,2 fölött volt
 - A Forer-effektust más néven „Barnum-jelenségként” is ismerik, utalva P. T. Barnum 19. századi cirkuszművészre, nem mellesleg a világ egyik első show business milliomosára, aki mestere volt az emberek pszichológiai manipulálásának

A jelenség értelmezése

- **Vágyteljesítés**, hiúság, hiszékenység
 - azt fogadjuk el, amit szeretnénk
- Utókísérletek kimutatták, a jellemzés elfogadását erősíti, ha:
 - Az alany úgy gondolja, a leírás, **csak rá** vonatkozik
 - Hisz a kiértékelő **tekintélyében** (lásd Milgram a múlt órán)
 - A leírás főleg **pozitív elemeket** tartalmaz
- A **szkeptikusok** kezében persze döntő fegyver a **jóslás** ellen
 - amelynek „módszerei nem adnak érdemi jellemzést, mégis igen sok elégedett használójuk van”

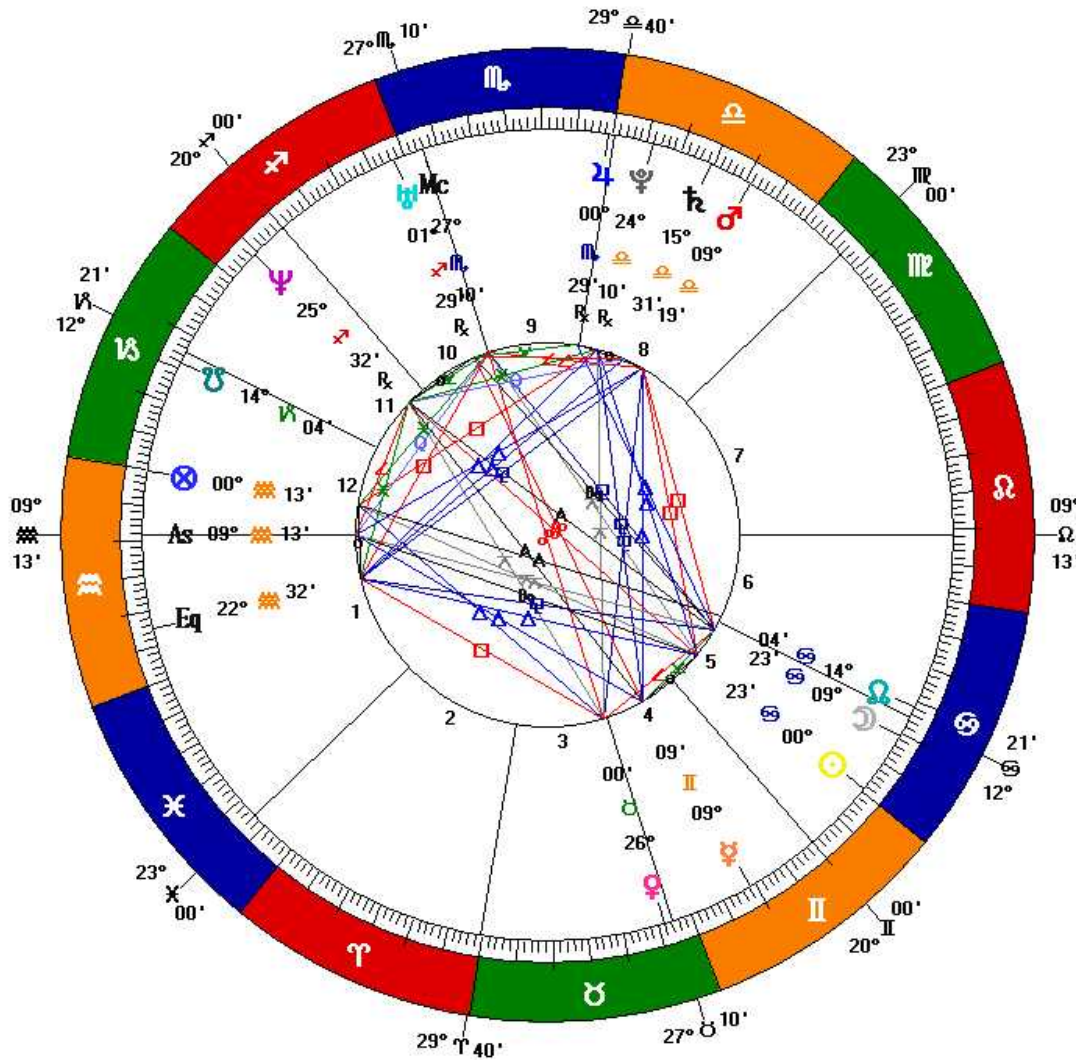
De ez nem a valódi asztrológia

- **Nem a magazinok jóslataival** foglalkozunk
 - ezek ugyanis távol állnak az asztrológia alapgondolataitól
 - Az asztrológia nem osztja 12 felé az emberiséget
 - Nem abból indul ki elsősorban, hogy melyik zodiákus jegyben van a Nap a születéskor, ez csak az egyik összetevője a horoszkópnak
- Legalább ilyen fontosak:
 - az egyes bolygók
 - és a Hold pozíciói
 - adatok, amelyek csak a születés pillanatára/órájára érvényesek (aszcedens infók stb.), és nem állandóak egy teljes hónapon keresztül

Mi az asztrológia?

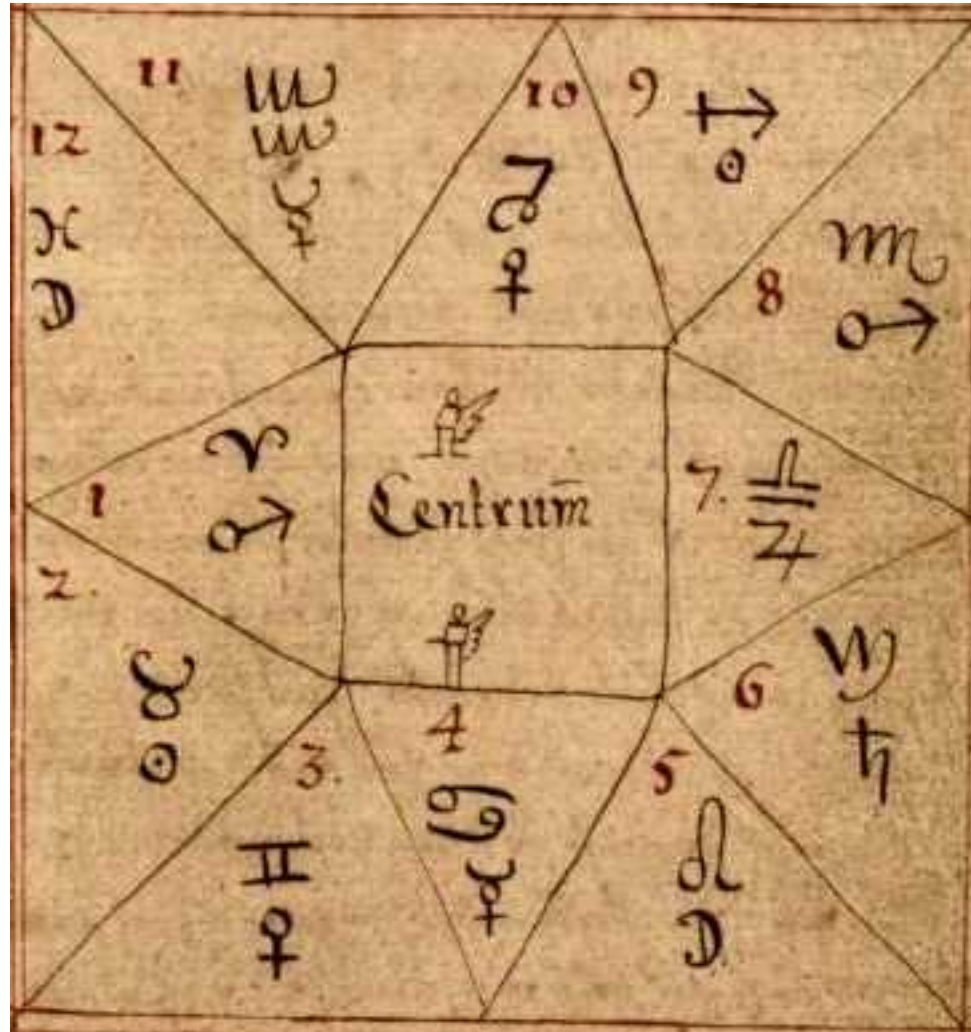
- Az **asztrológia** – saját állítása szerint – képes leírni és bejósolni az ember viselkedését a horoszkópja alapján
- A **horoszkóp** az ég egyfajta földközéppontú térképe
 - amelyen a születés pillanatának az asztrológia szempontjából jelentős elemei – zodiákus, csillagjegyek, bolygók, aszcendens, házak – fel vannak tüntetve

Egy mai horoszkóp igen komplex

- Rengeteg adat és számítás szükséges a megszerkesztéséhez

De a legyek sem voltak egyszerűek...

Tartalom

- Az asztrológia kritikusai
 - abban megegyeznek, hogy az asztrológia **áltudomány**
 - de hogy **miért** az, arról megoszlanak a vélemények

- Az óra szerkezete:
 - I. Kevéssé megalapozott érvek az asztrológia ellen
 - II. Megalapozottabb érvek és az asztrológia válaszai
 - III. Az asztrológia tudományon kívüli legitimációs stratégiája

I. Egy ünnepélyes kiáltvány

- 1975-ben egy kiáltvány jelent meg a *Humanist* című folyóiratban
 - 186 vezető kutató írja alá
 - csillagász, fizikus, matematikus, filozófus (pl. Konrad Lorenz, Szentágothai János), köztük tizennyolc Nobel-díjas tudós
 - Elítélik az asztrológiát tudománytalan és káros volta miatt, mert – mint mondják – nincs mögötte verifikált tudományos háttér
- A kiáltvány bevezetője:
 - *„Különféle területeken dolgozó **tudósok** aggodalmát felkeltette, hogy a világ sok részén növekszik az asztrológia elfogadottsága. Mi, alulírott csillagászok, asztrofizikusok, és más területeken dolgozó tudósok, óva intjük a közönséget, hogy ne fogadja el az asztrológusok tanácsait és jóslatait kritikátlanul. Azok, akik az asztrológiában szeretnének hinni, be kell, hogy lássák, **nincsen mögötte tudományos háttér.**”*

A kiáltvány „érvei”

- ❑ Régi időkben hittek az emberek az asztrológusok jóslataiban és tanácsában, mert az asztrológia a **mágikus** világképük része volt
- ❑ De most már tudjuk, az égitestek messze vannak, **gravitációs** hatásuk nagyon kicsi
- ❑ Egyszerűen hiba azt képzelni, a csillagok és a bolygók hatása **születésünk pillanatában** befolyásolja a jövőnket
- ❑ Miért hisznek mégis az emberek az asztrológiában? Nyilván azért, mert ezekben a bizonytalan időkben sokan vágnak a megbízható tanácsadás nyújtotta **biztonságra**, szeretnék azt hinni, hogy az asztrológiai hatások meghatározzák sorsukat
- ❑ Azonban szembe kell néznünk a ténnyel, hogy **saját sorsunkért** mi vagyunk a felelősek

Ki a felelős?

- A legfőbb ludas a média
 - *„Az asztrológia, az irracionális és a szellemi sötétség terjedéséért a **média** és az egyébként neves folyóiratok, magazinok, és kiadók felelősek, amelyek a felvilágosodás és oktatás nagyfokú elterjedését semmibe véve kritikátlanul terjesztik a horoszkópokat.”*
- A konklúzió
 - *„Akik mégis hisznek az asztrológiában, ezt annak ellenére teszik, hogy **nincs igazolt tudományos alapja** hitüknek, sőt, erős bizonyítékok szólnak az asztrológia ellen.”*
- A kiáltvány szövegezői:
 - Bart Bok, az amerikai csillagászati társaság korábbi elnöke
 - Paul Kurtz, filozófia professzor, a *Humanist* szerkesztője
 - Lawrence Jerome, tudományos ismeretterjesztő

Mit szól ehhez Paul Feyerabend?

- Meglepő a nyilatkozat vallásos, **kinyilatkoztató, tekintélyelvű** hangvétele és **elégtelen érvelése**
 - különösen, ha a tudományt racionálisnak, objektívnek és pártatlannak tekintjük
 - a hangsúlyt az aláírók mennyiségére és nem az érvek helyességére teszik
- A nyilatkozat első mondatai pedig igencsak emlékeztetnek az Egyház által 1484-ben kiadott, a **boszorkányságot** elítélő *Malleus Maleficarum* mondataira:
 - A kiáltvány: *„Különféle területeken dolgozó tudósok aggodalmát felkeltette, hogy a világ sok részén növekszik az asztrológia elfogadottsága. Mi, alulírott csillagászok, asztrofizikusok, és más területeken dolgozó tudósok, óva intjük a közönséget...”*
 - VIII. Ince pápa: *„Eljutott fülünkig a hír, nem kis keserűséget okozva bennünk, hogy sok országban nem kevés férfi és nő, megfélekezve saját megváltásáról elfordult a Katolikus egyháztól, és az ördögre bízta magát”*

Feyerabend ellenérvei

- De más a két szöveg hozzáállása
 - A *Malleus* szerzői – ellentétben a 186 aláíróval – megvizsgálják ellenfelük érveit, mielőtt elutasítják, más érveket is számba vesznek, az olvasó megismerkedhet az alternatívákkal
- A kiáltvány szerzői **nem ismerik a csillagászat és a biológia lehetséges összefüggéseit!**
 - Kiáltvány: "*modern concepts of astronomy and space physics give no support—better said, negative support—to astrology*"
 - Pedig – mondja Feyerabend – a naptevékenység igenis hat a bolygóközi anyagra, és így közvetve a földi életre is (pl. fák elektromos töltése)

A kiáltvány érvelési hibái

- A szerzők **nem tudnak** tudományos tényekről
 - Az osztrigák például az árapályaival összhangban nyílnak és csukódnak. Alkalmazkodnak az új árapályhoz is, ha elszállítják őket messzire, és az új helyen a tengertől távolabb tartják őket (F. R. Brown, 1954). Tehát az osztrigákra hat az árapály ingadozása, és nem csak a tengervíz által
 - Egyes gumós növények, pl. a krumpli, követik a holdfázisokat, még ha konstans hőmérsékleten, nyomáson, fényen, nedvességen tartják is őket
- Az **eredet** nem diszkreditál egy hagyományt
 - A kiáltvány szerint az asztrológia valaha a mágikus világnézet része volt, tehát értelmetlen
 - De az egész modern tudományunk valaha a mágikus világnézettel szoros kapcsolatban állt, mégsem mondanánk emiatt értelmetlennek...
- Átlépi a **kompetenciájuk** határait
 - "*Astrology arose from magic*" – írják, de nincs köztük antropológus, történész stb., egyértelműnek veszik, hogy mégis nyilatkozhatnak ezekről a témákról

II. A vita – régen...

- A **középkorban** Bolognában az orvosi képzés része, Krakkóban asztrológia tanszéket alapítanak
 - De számos teológus és tudós (pl. Nicole Oresme, Jean Gerson) kritizálja
- **Ma is tudományosnak** tűnő érvek
 - Nem ismétlődnek az égi események, mert a mozgások periódusai nem összemérhetők, ezért nincs tapasztalat az égi konstellációk hatásait megítélni
 - A fény törése és elhajlása miatt nem ott látjuk az égitesteket, ahol vannak
 - A tapasztalat nem igazolja az asztrológia állításait
- Ma már **nem tudományosnak** tűnő érvek
 - Szembemegy teológiai doktrínákkal (Isten mindenhatósága, szabad akarat, csak az Úr látja a jövőt stb.)
 - Démoni tevékenység van benne, tehát elítélendő (azt pedig a tapasztalat is nyilvánvalóan mutatja, hogy démonok vannak)

A vita – ...és ma

□ A főszereplők:

- **CSICOP** (Committee for the Scientific Investigation of Claims for the Paranormal, lapjuk a *Sceptical Inquirer*)
 - Kritizálja azokat a hagyományokat, amelyekről azt gondolja, fenyegeti a tudományt: asztrológia, akupunktúra, gyógynövényezés stb.
- **CURA** (University Centre for Astrological Research)
 - Kutatóközpont és online magazin az asztrológiai ismeretekről, történetéről, ismeretelméletéről, módszertanáról, technikáiról és alkalmazási lehetőségeiről
- + csillagászok, természettudósok, filozófusok, szociológusok, történészek, meg mindenki más

Egy empirikus vizsgálat

- Michel **Gauquelin**, francia pszichológus, az 1950-es és 60-as években 20.000 híres ember adatait vizsgálta:
 - A hagyományos asztrológiai jóslatokat **nem igazolja** a statisztika (napjegy, holdjegy, aszcendens jegy)
 - Viszont **bizonyos szakmákban** bizonyos horoszkóphelyzetek gyakoriak
 - Amikor bizonyos bolygók éppen felül emelkedtek a horizonton, vagy túl vannak a legmagasabb pontjukon
 - Ez két kitüntetett helyzet az asztrológiában, *aszcendens* és *medium coeli*, 1. és 10. ház: az egyéniség, a hivatás, a publikus képünk, a környezetre gyakorolt hatásunk házai

A Mars effektus – Gauquelin szerint

- A leendő sportolók inkább születnek a Mars bizonyos pozíciói alkalmával (21%), mint az átlagemberek (18%)
 - Az eltérés nagyon kicsi, de **statisztikailag szignifikáns** (valószínűtlen, hogy a pusztán véletlennek köszönhető)
 - Hasonlóképpen
 - Vénusz: művészek
 - Jupiter: katonák
 - Mars és Szaturnusz: orvosprofesszorok a francia orvostudományi akadémiában
 - A táblázatok a CURA honlapján <http://cura.free.fr/>

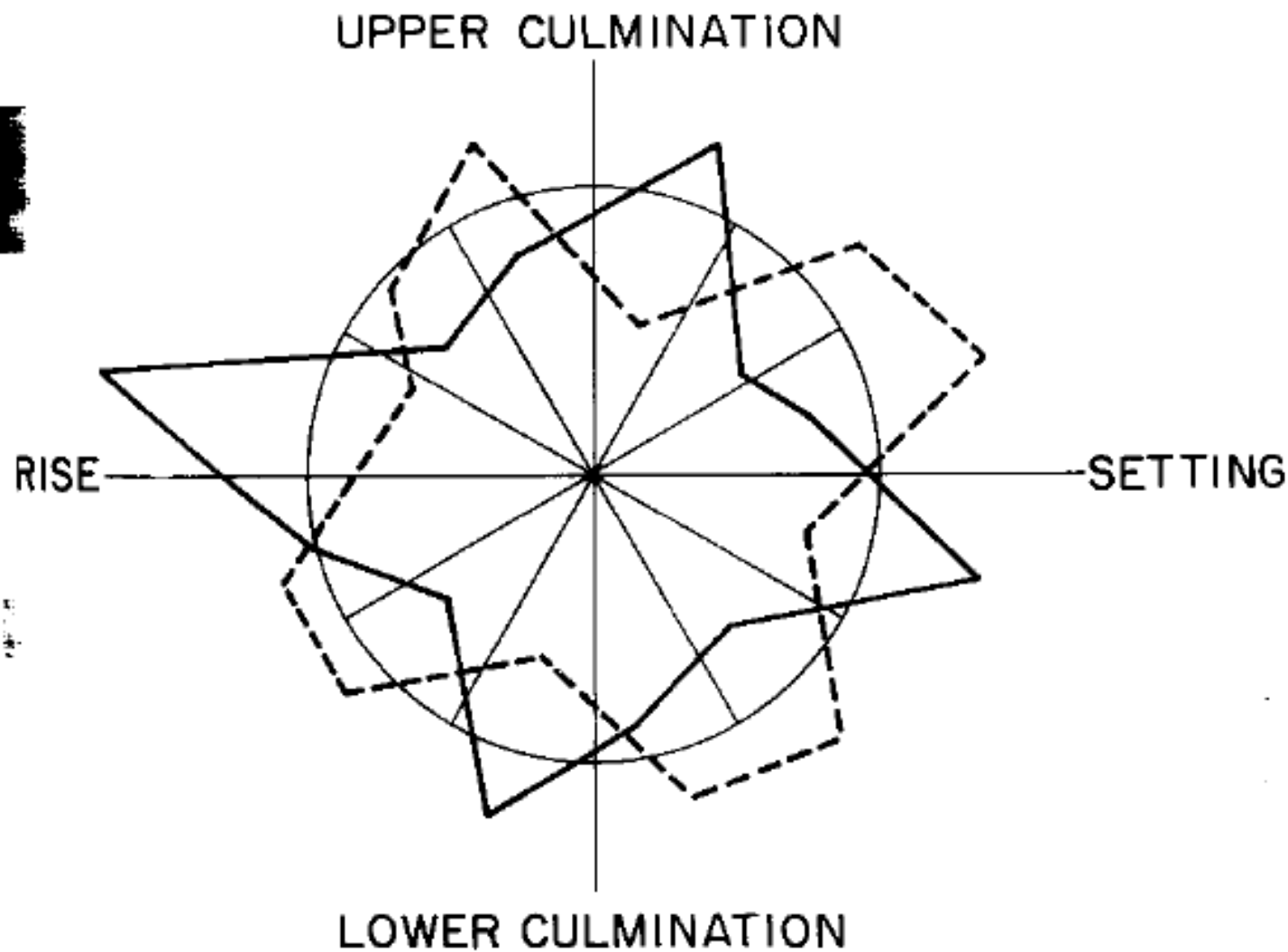

Figure 2. Mars and Strong-willed and Weak-willed Champions

Circle: the mean number of champions born with Mars in each part of its daily orbit.

Continuous lines: strong-willed champions are born more often just after Mars has risen or culminated.

Broken lines: weak-willed champions are born less often with Mars in these positions.

Vita Gauquelin módszertana körül

- Kritika 1: Gauquelin *ad hoc* módon **súlyozott** a jelentős és nem jelentős, egyéniségük ellenére sportolóvá vált sportolók közt – ezzel viszont könnyen lehet, hogy szisztematikusan torzította az adatait
 - Az exhibicionista színészekre igaz, hogy a Jupiter hatása alatt állnak, a nem exhibicionistákra kevésbé? – ez így bűvészkedésnek tűnik
 - Asztrológiai szempontból azonban menthető a módszertan
 - Miért ne számíthatnának más faktorok is a születési horoszkóp mellett? Ez csak az egyik fontos, de nem kizárólagos faktor
- Kritika 2: A korreláció nem jelent **okási** kapcsolatot
 - Lásd pl. a francia gólyák és születések közötti korreláció esetét
- Kritika 3: A francia és az amerikai **kontrollkísérletek** nem igazolták a Mars-effektust

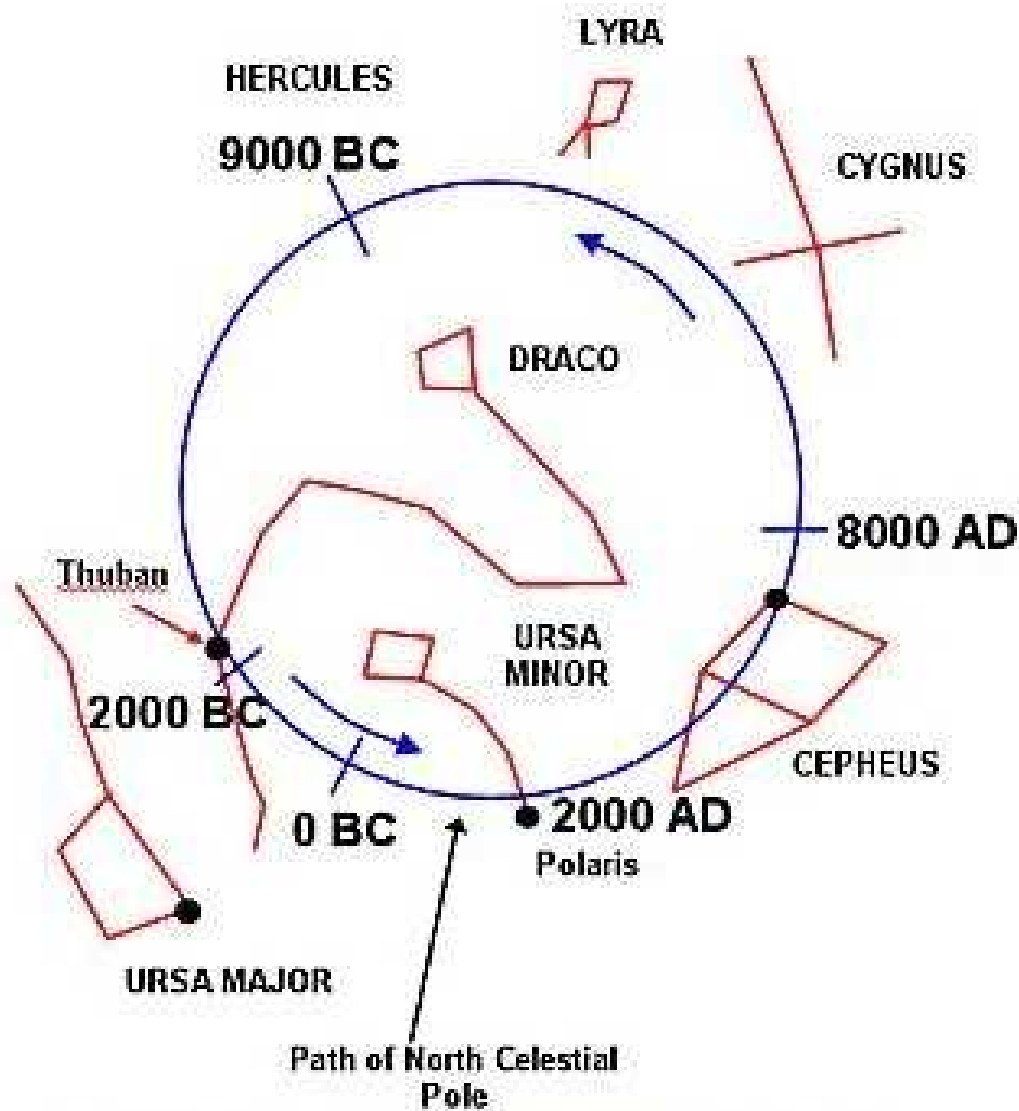
Tudományos ellenérvek 1+2

- 1. Nem követi a tudomány **módszertanát**
 - nem tesz ellenőrizhető predikciókat
 - nem bizonyítja ellenőrzött kísérletek, empirikus tesztek keretében a hatékonyságát
 - amint pl. a meteorológia, amely, bár korántsem mindig tesz sikeres predikciókat, szignifikánsan gyakrabban korrekt, mint a véletlen találgatás
- 2. Ha pedig elveti a tudományos módszert, nem mondja meg, mi a saját **alternatív módszere**
 - különféle asztrológiai iskolák más módszertant követnek

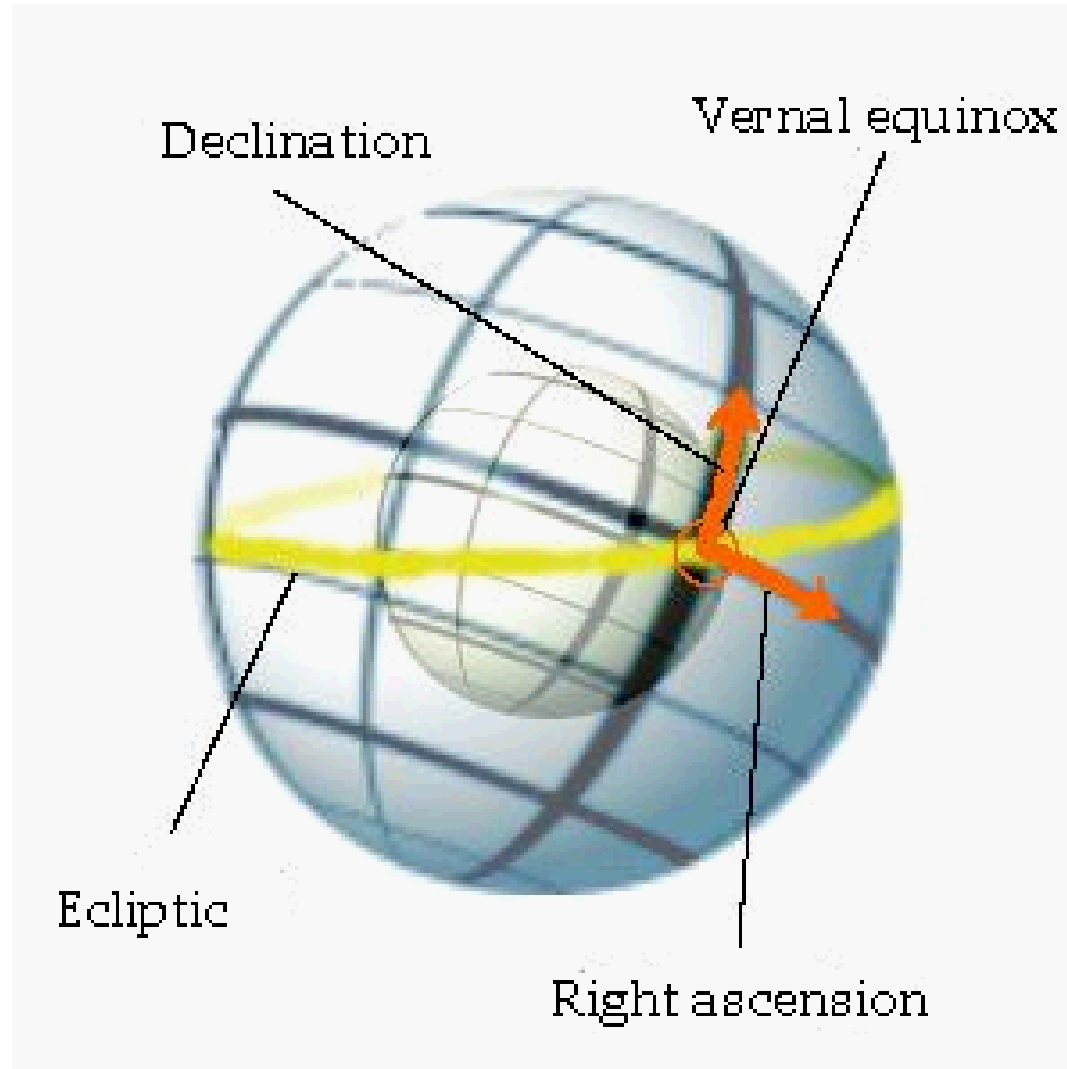
Tudományos ellenérvek 3+4+5

- 3. Nem 12, hanem **13 zodiákus** jel van
 - Ophiuchus – kígyótartó
- 4. **Nem egyenlő** kiterjedésűek a zodiákus csillagjegyek
 - Szűz: 44 fok, Rák: 20 fok, a Nap 47 napot tölt el a Szűzben, a Skorpióban csak hatot
- 5. **Nem azok a csillagjegyek aktuálisak**, amit az asztrológusok állítanak
 - A földtengely precessziós mozgása miatt eltolódnak a jegyek: a tengely ingásának következtében a tavaszpont elmozdul, és egy 25 920 éves ciklus folyamán végigvándorol az ekliptika mentén.
 - Ha felnézünk, az égre, nem is azokat a jegyeket látjuk, amiket az újság ír

Az északi sarkcsillag elmozdulása

A tavaszpont vándorlása

Zodikákus jegy	Asztrológiai dátumok		Valódi dátumok (1977-ben)
	Tropikus (2000 éve érvényes) zodiákus	Sziderikus zodiákus	
Aries	March 21 - April 19	April 14 - May 14	April 19 - May 14
Taurus	April 20 - May 20	May 15 - June 14	May 14 - June 21
Gemini	May 21 - June 20	June 15 - July 16	June 21 - July 21
Cancer	June 21 - July 22	July 17 - August 16	July 21 - August 11
Leo	July 23 - August 22	August 17 - September 16	August 11 - September 17
Virgo	August 23 - September 22	September 17 - October 17	September 17 - October 31
Libra	September 23 - October 22	October 18 - November 16	October 31 - November 23
Scorpio	October 23 - November 21	November 17 - December 15	November 23 - November 30
<i>Ophiuchus</i>			November 30 - December 18
Sagittarius	November 22 - December 21	December 16 - January 14	December 18 - January 19
Capricornus	December 22 - January 19	January 15 - February 12	January 19 - February 16
Aquarius	January 20 - February 18	February 13 - March 14	February 16 - March 12
Pisces	February 19 - March 20	March 15 - April 13	March 12 - April 19

Érvek az asztrológia védelmében

- 1+2. Gauquelin kutatásai azt mutatják – akár elfogadjuk az eredményeit, akár nem – hogy az asztrológia **empirikusan tesztelhető**
- 2. Az asztrológia elmélete, lehet, hogy nem alakult ki, de **a jelenség létezik**
- 3+4+5. Az asztrológia **nem a valódi jegyek** alapján dolgozik
 - A tavaszponttól kezdve felosztja 12 egyenlő kiterjedésű jegyre – ez a tropikus zodiákus, 12 db 30 fokos jegy = ekliptika – ez a **hagyomány**
 - A két jegysorozat, az asztrológiai és a valódi nem esnek egybe, de ugyanazokat a zodiákus neveket viselik
 - Van, ahol a sziderikus zodiákust veszik figyelembe (India), de ott is egyenlő nagyságúnak tételezik a jegyeket

Alternatív válasz az 5. ellenérvre

- A tavaszpont egy-egy jegyben 2160 évet időzik
 - Minden ilyen időszakaszt meg lehet feleltetni az emberi történelem **világkorszakainak**
- Az emberiség viselkedése, történelme eszerint magán viseli annak a jegynek a tulajdonságait, amelyben a tavaszpont éppen jár
 - A tavaszpont a Bika csillagképben: mezopotámiai bikakultuszok
 - A Kosban: bárány jelképek a kultúrában (kosáldozat, húsvéti bárány, bárányvér az ajtófélfán, pásztorköltészet)
 - A Halak korszaka: Krisztus eljövetele, ICTUS
 - Vízöntő: 1793 körül pedig a ma is tartó korszak köszöntött ránk

Érvek és ellenérvek 6.

- Mi a jelenség mögött álló **hatás természete**?
 - Az asztrológusok szerint az égitestek hasonlóan hatnak a földi sorsokra, mint a Hold az árapályra
 - De a **gravitáció** nem lehet a hatás oka
 - A Szaturnusznak egy emberi testre gyakorolt tömegvonzása megegyezik egy autóéval 1,7 méterről
 - az asztrológusokat viszont szemlátomást nem foglalkoztatja, parkolóban született-e valaki
 - A Föld gravitációs hatása jobban változik pontról pontra, mint a legnagyobb bolygóé
 - A **mágneses erőnek** sincs sokkal több értelme
 - A Föld mágneses hatása olyan kicsi, hogy egy hűtőmágnes is erősebben hat
 - Miért éppen a **személyiségre** hatnak ezek az erők, és miért éppen a **születés pillanatában** hatnak?

Érvek és ellenérvek 6.

- Van-e jelentősége a bolygó **távolságának**?
 - Ha igen, a miért nem veszik figyelembe a horoszkópok? (a közeli bolygók inkább hatnak, a távolabbiak kevésbé?)
 - Ha nem, akkor miért nem vesszük figyelembe a holdakat meg a csillagokat?
- Az asztrológusok válasza:
 - Nyilvánvalóan nem ismerjük a mechanizmust, de ettől még lehet vele foglalkozni
 - Sőt, ez **nem lehet ellenérv**: számos, később tudományosanak bizonyult elképzelésnek sokáig nem ismertük a mechanizmusát (pl. a dohányzás és a rákos daganat kialakulása között feltételezett oksági kapcsolat)

Egy vicces analógia: a sporalógia

- A **sporalogia** azt tanulmányozza, hogy a rögzített útvonalon (sínen) haladó (mint a bolygók az ekliptikán) **villamosok** hogyan befolyásolják az emberek személyiségét a születés pillanatában
 - Egy vicces kedvű finn csillagász asztrológia-paródiája
 - A „spora” a helsinki szlengben villamost jelent
 - Érv: miért ne hatnának ránk, sokkal közelebb vannak, mint a bolygók
 - Nincsenek kidolgozott szabályai, csak néhány guideline
 - A zöld és sárga villamosok pl. nyugalmat és művészi hajlamokat jeleznek
 - A piros és zöld villamosok azonban technológiaibb irányultságra utalnak
 - Kihatnak a tanulmányi eredményekre is: a 4-es (Katajanokka–Munkkiniemi) és a 10-es (Kirurgi–Huopalahti) villamosok közelsége rossz és jó iskolai előmenetelre utal (a 4 és a 10 a legalacsonyabb és legjobb finn iskolai érdemjegy)
- Reakciók
 - Ismét: az asztrológia nem feltétlenül beszél oksági kapcsolatról az égitestek és a sorsok közt
 - A villamosok pedig még csak 50 éve járnak azon az útvonalon
 - Komolyabban akkor lehet foglalkozni a felvetéssel, **ha már 2-3000 éve** megfigyeltük az ugyanazon az útvonalon járó kocsikat és Helsinki lakosainak személyiségét, és valóban látunk ilyen összefüggéseket...

III. Az asztrológia alternatív stratégiája

- Talán **mégsem a tudomány módszereinek** kellene megfelelni
- Az asztrológia más – egyelőre ismeretlen – mechanizmusok szerint működik
 - **Másfajta** fogalmai, objektivitása, igazságfogalma, módszertana van
 - Nem a tudományra jellemző predikciókat tesz, hanem mintegy **térképet** vázol a sorsról
 - Ehhez igazodva az embernek meg kell hoznia a döntéseit, segítségével jobban **megértheti** magát
 - A horoszkóp nem kényszerítő erejű a sorsunkra nézve, csupán **egy fontos faktor**, hasonlóképp, mint a temperamentumunk, fizikai jellemzőink stb.
 - Az ember saját sorsának ura, de ehhez az (asztrológiai) körülményekkel bizonyos **harcot** kell folytatnia, ennek a küzdelemnek a foka függ a horoszkóptól

A legitimáció másik útja

- Az asztrológia sikeressége **nem a bevált jóslatok** számával mérendő
 - hanem a kliens boldogsága, jólléte függvényében, mennyire érti meg az illető a saját személyiségét, viselkedési mintázatát
- **Nincs értelme a vak kísérleteknek**
 - amikor pl. nem mondják meg, hogy a kliens férfi vagy nő-e
 - hiszen az igazi asztrológus ezt tudja, ő más információkat keres
- Nem is a csillagászat, hanem a **pszichológia** tudományához kell viszonyítani
 - embertipológiája is hasonló, mint a személyiségelméleteké
- Ne várjunk többet, mint hogy **lehetőségeket**, erősségeket jelez nekünk
- Az asztrológia **praxis**
 - annak ellenére, hogy nem ismerjük a működési elvét, még lehet sikeres
 - a kisgyerek is tudhatja, hogy a sütő megégeti a kezét, annak ellenére, hogy nincs se hőelmélete, se égettujj-elmélete

Asztrológiai és nem asztrológiai hatások

- **Ne várjuk** az asztrológustól, hogy ismerje fel Picasso horoszkópjában a zsenit
 - Az asztrológiai szimbólumok nem így viselkednek, összetettek és interaktívak
 - Az asztrológus munkája hasonló, mint a DNS-t térképező biológusé
 - Amint hogy a DNS sem jelent olyan kényszert, ami kényszerítő erővel bejósolná az ember pillanatnyi viselkedését, a horoszkóp sem
- A végső személyiség és a sors
 - a születési horoszkóp **ÉS** a környezet **ÉS** a neveltetés **ÉS** az örökölt tulajdonságok **ÉS** a család pénzügyi háttere eredője
 - a genetikailag teljesen azonos ikrek nyugodtan válhatnak egészen különböző sorsú és személyiségű emberré

Az asztrológia világképe

- A tudomány világképe **mechanisztikus**
 - Szétszedhető és összerakható gép, vagy óramű analógiájára képzeljük el a világot
 - A megismerés szétszedés, analizálás
- Az asztrológia világképe **holisztikus**
 - A sorsról és az emberi testről nem beszélhetünk az Univerzum többi részétől függetlenül
 - Titkos (okkult) kapcsolatok, egyetemes összefüggések, szimpátiák és antipátiák hálózata
 - A makrokozmosz és a mikrokozmosz, a világ és az ember megfelelésben áll egymással
 - Az emberi test részei a világ egészével és a zodiákus jelekkel való szoros kapcsolatban van

Ha elfogadjuk ezt az érvelést...

- ... nem fogunk meglepődni azon, hogy a tudomány szempontjából az asztrológia ennyire elhibázottnak tűnik
- A két világkép **összeegyeztethetetlen rendszer**
 - Értelmetlen volna az egyik szempontjai szerint mérni a másik sikerességét
 - Ahhoz, hogy az asztrológia módszertanát feltérképezzük, sikerkritériumait azonosítsuk, igazság- és objektivitásfogalmát megértsük, először meg kell kísérelnünk, hogy belehelyezkedjünk a sajátos hagyományába

Következtetések

- Ha az a kérdés, hogy **része-e az asztrológia a mi nyugati tudományunk** módszertanának vagy intézményrendszerének?
- A válasz **NEM**, vagy csak minimálisan
 - Van egy kevés asztrológiai tanszék (pl. Sophia Center: Bath, Kepler College: Seattle, Faculty of Astrological Studies, London), ahol BA vagy MA fokozatot lehet kapni
- Ha viszont az, hogy **elítélhetem-e az asztrológiát** a tudományos módszertan segítségével?
- Akkor a válasz **NEM BIZTOS**
 - mert amikor az ember sorsáról, jóllétével, boldogulásáról van szó, mindez túl komplex ahhoz, hogy egyszerű statisztikai vizsgálattal tudjuk cáfolni

Bibliográfia

- <http://cura.free.fr/> C.U.R.A. (*Centre Universitaire de Recherche en Astrologie*), három nyelvű weboldal, cikkek
- Paul Thagard: Why Astrology is a Pseudoscience? *PSA 1978* Volume 1, edited by P.D. Asquith and I. Hacking
<http://www.cavehill.uwi.edu/bnccde/PH29A/thagard.html>
- Patrick Grim (ed.): *Philosophy of Science and the Occult* (Albany: State University of New York Press, 1990)
- Gauquelin, Michel: Spheres of Influence. *Psychology Today* [Brit], No. 7, October 1975, pp. 22-27; reprinted in *Philosophy of Science and the Occult* (Albany: State University of New York Press, 1990)
- Grant, Edward. *Planets, Stars, and Orbs: The Medieval Cosmos 1200-1687*. Cambridge: Cambridge University Press, 1994.
- Láng Benedek, A teológusok esete az asztrológiával: Pierre d'Ailly és Jean Gerson vitája, *Passim* 2 (2000/1): 104-114.
- North, John D. "Celestial Influence: The Major Premiss of Astrology." In Paola Zambelli, ed., '*Astrologi Hallucinati*': *Stars and the End of the World in Luther's Time*, 45-100. Berlin and New York: Walter de Gruyter, 1986.
- Krips, H. "Discussion Review: Astrology – Fad, Fiction or Forecast?" *Erkenntnis* 14 (1979): 373-92.

Asztrológiai iskolák

- ❑ Kepler College of Astrological Arts and Sciences: Based in Seattle, USA, Kepler College is the only college in the western hemisphere authorized to issue A.A., B.A., and M.A degrees in Astrological Studies
 - <http://www.kepler.edu/index.html>
- ❑ The Sophia Centre: Based near Bath, England, the Centre is a department of School of Historical and Cultural Studies at Bath Spa University College. Funded by the Sophia Trust, the Centre teaches an innovative MA in Cultural Astronomy and Astrology and supervises postgraduate research
 - <http://oldsite.bathspa.ac.uk/schools/historical-and-cultural-studies/sophia>
- ❑ Faculty of Astrological Studies: Founded on 7th June 1948 in London, England at 19.50 BST; its Diploma, the D.F.Astrol.S., is among the most highly valued and recognised international qualifications
 - <http://www.astrology.org.uk>